

רשות ניירות ערך

FAQ 19: הטיפול החשבונאי בהחלפה של מכשירי חוב בעלי

תנאים שונים באופן מהותי

אוגוסט 2009

רקע:

על רקע עליה בשיעור מדד המחירים לצרכן (להלן: "מדד") בתקופה האחרונה ואי הוודאות לגבי שיעור האינפלציה הצפוי, חברות רבות פועלות לשינוי תנאי מכשירי חוב צמודי מדד, ולהחלפת חוב צמוד מדד שהונפק בעבר בחוב חדש שאינו צמוד למדד. בעקבות שאלות שהופנו לסגל הרשות באשר לשינוי תנאי מכשירי חוב צמודי מדד, כפי שיפורט להלן, מוצא לנכון הסגל לפרסם את עמדתו בקשר עם הטיפול החשבונאי הנאות מקום בו תאגיד מחליף מכשירי חוב צמודים למדד במכשירי חוב חדשים שאינם צמודים למדד.

בהתאם להוראות תקן חשבונאות בינלאומי מספר 39, "מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה" (להלן: "IAS 39 או התקן"), ישות תגרע מספריה התחייבות פיננסית כאשר ורק כאשר המחויבות שהוגדרה בחוזה נפרעת או מבוטלת או פוקעת. ההפרש בין הערך בספרים של התחייבות פיננסית שנגרעה לבין התמורה ששולמה יוכר ברווח או הפסד.

סעיף 40 ל- IAS 39 קובע כי: "החלפה של מכשירי חוב, בעלי תנאים שונים באופן מהותי, בין לווה לבין מלווה קיימים תטופל כסילוק ההתחייבות הפיננסית המקורית והכרה בהתחייבות פיננסית חדשה. בדומה, שינוי משמעותי בתנאים של התחייבות פיננסית קיימת... יטופל כסילוק ההתחייבות הפיננסית המקורית והכרה בהתחייבות פיננסית חדשה" (ההדגשה אינה במקור).

התקן אינו קובע בסעיף הנ"ל אילו פרמטרים יש להביא בחשבון על מנת לבחון האם מכשירי החוב החדשים שהישות הנפיקה הינם בעלי תנאים השונים באופן מהותי מאלו של מכשירי החוב המקוריים.

עם זאת, במסגרת סעיף 62 לנספח הנחיות היישום לתקן, המהווה חלק בלתי נפרד מהתקן, נאמר כי: "לצורך סעיף 40, התנאים הם שונים באופן מהותי אם הערך הנוכחי המהווך של תזרימי המזומנים לפי התנאים החדשים... ומהווך באמצעות שיעור הריבית האפקטיבי המקורי, הוא שונה לפחות ב- 10 אחוז מהערך הנוכחי המהווך של תזרימי המזומנים הנותרים של ההתחייבות הפיננסית המקורית...".

היינו, בהוראת יישום זו נכלל מבחן כמותי המסייע בהכרעה האם החלפת מכשירי החוב הינה החלפה בעלת תנאים שונים באופן מהותי(להלן: "המבחן הכמותי").

כאמור ובהתאם להוראות התקן, מקום בו התאגיד הגיע למסקנה כי מדובר בהחלפה של מכשירי חוב בעלי תנאים שונים באופן מהותי, מכשיר החוב החדש יוכר לראשונה בספרי התאגיד בהתאם לשוויו ההוגן, ערכו בספרים של מכשיר החוב המקורי יגרע מספרי החברה והפרש בין השניים יוכר ברווח או הפסד.

שאלה:

כאמור לעיל, הופנו לסגל הרשות שאלות הנוגעות לשינוי תנאים של מכשירי חוב צמודי מדד. לשם הדיון, מוצגת להלן דוגמא אחת לשאלה שהופנתה לסגל: חברה הנפיקה בעבר אגרות חוב שקליות נושאות ריבית קבועה וצמודות למדד. בעקבות הערכת החברה כי תחול עליה במדד, הנפיקה החברה למחזיקים באגרות החוב, אגרות חוב שקליות חדשות נושאות ריבית קבועה אשר אינן צמודות למדד, וזאת, תמורת אגרות החוב המקוריות שהונפקו להם בעבר אשר יעברו לידי החברה. מיישום המבחן הכמותי בלבד, עולה כי, מכשירי החוב החדשים אינם בעלי תנאים שונים באופן מהותי.

השאלה – האם לצורך הקביעה האם עסקת החלפה כאמור, מהווה "החלפה של מכשירי חוב בעלי תנאים שונים באופן מהותי" כמשמעותה בסעיף 40 לתקן, על החברה להביא בחשבון פרמטרים איכותיים בנוסף על יישום המבחן הכמותי הקבוע בהנחיות היישום לתקן; וכן, האם העובדה שלמכשירי החוב החדשים תנאים כלכליים שונים במהותם מאלו של מכשירי החוב המקוריים, מהווה כשלעצמה שינוי מהותי בתנאי מכשיר החוב גם אם שינוי זה אינו עומד במבחן הכמותי כאמור.

תשובה:

כאמור לעיל, הוראות התקן אינן מתייחסות במפורש לשאלה המפורטת לעיל. סגל הרשות סבור כי ביישום הוראות התקן לעניין החלפת מכשירי חוב ובחינה האם הם בעלי תנאים שונים באופן מהותי, לא ניתן להתעלם מהשוואת מאפיינים כלכליים שונים של מכשירי החוב המוחלפים, ואין להביא בחשבון רק את המבחן הכמותי. לדעת סגל הרשות, בחינת השאלה האם החלפת מכשירי החוב הינה החלפה בין מכשירים בעלי תנאים שונים באופן מהותי בהתבסס אך ורק על המבחן הכמותי, ואי הבאה בחשבון של פרמטרים כלכליים שונים, המאפיינים סיכונים כלכליים שונים למחזיקי מכשיר החוב מחד ולמנפיק מכשיר החוב מאידך, מרוקנת מתוכן את הוראות התקן בדבר החלפת מכשירי החוב בעלי תנאים שונים באופן מהותי. עמדה זו מתיישבת גם עם העובדה כי המבחן הכמותי הקבוע בתקן עוגן בהנחיות היישום לתקן, שהינם מטבעם הנחיות ודוגמאות כיצד ליישם את העקרונות הקבועים בתקן, אך אין בהם כדי לצמצם עקרונות אלו לדוגמאות הקבועות בהם בלבד.

משכך, סגל הרשות סבור כי בנוסף למבחן הכמותי הקבוע בהנחיות היישום לתקן, השם דגש על תזרימי המזומנים הגלומים במכשירי החוב המוחלפים, על התאגיד לבחון, בין היתר, האם חלו שינויים גם בפרמטרים כלכליים שונים הגלומים במכשירי החוב המוחלפים (להלן: "שינויים איכותיים").

לדעת סגל הרשות, ככלל ולמעט מקרים חריגים, קיום שינויים איכותיים מהותיים בין מכשירי החוב המוחלפים, אף במקרים בהם לא מתקיים המבחן הכמותי, מעיד כי מדובר בהחלפה של מכשירי חוב בעלי תנאים שונים באופן מהותי, כמשמעותה בסעיף 40 לתקן.

שינויים איכותיים אלו יכולים לכלול, בין היתר, החלפה של מכשירי חוב צמוד מדד למכשירי חוב שאינו צמוד מדד או להיפך, החלפה של מכשירי חוב הנושא ריבית משתנה למכשירי חוב הנושא ריבית קבועה או להיפך וכדומה. לעניין זה, מבקש סגל הרשות גם להדגיש כי בבחינה האם שינויים איכותיים אלו אכן יוצרים מכשירי חוב חדש בעל תנאים השונים באופן מהותי, על התאגיד לשקול את מכלול הנסיבות והמאפיינים הרלוונטיים של מכשירי החוב המוחלפים ולהפעיל שיקול דעת האם יש בשינויים איכותיים אלו, הלכה למעשה, כדי יצירת מכשירי חוב חדש בעל תנאים השונים באופן מהותי.

בהתאם, ובהתייחס לדוגמא המוצגת לעיל, סבור סגל הרשות כי, בדרך כלל, המאפיינים הכלכליים והסיכונים של מכשירי חוב שקלי צמוד למדד בריבית קבועה הינם שונים באופן מהותי מהמאפיינים הכלכליים והסיכונים של מכשירי חוב שקלי לא צמוד בריבית קבועה, במיוחד בתקופה של אי וודאות לגבי שיעור האינפלציה הצפוי. לפיכך, בהיעדר נסיבות חריגות המצביעות על כך שלא חל שינוי מהותי הלכה למעשה במכשירי החוב לאור שינוי אלמנט ההצמדה למדד, על החברה לטפל בהנפקת מכשירי החוב החדשים כהנפקה בעלת תנאים שונים באופן מהותי, כמשמעותה בס' 40 לתקן.

עם זאת, כפי שצוין לעיל, בבחינת השאלה האם יש בשינוי התנאים הנלווים למכשירי חוב כדי ליצור מכשירי חוב חדש בעל תנאים שונים באופן מהותי ביחס למכשירי החוב המוחלף, יש לשקול את מכלול הנסיבות הנוגעות להחלפת מכשירי החוב, והאם בהכרח, לאור שאר מאפייני מכשירי החוב, יוצר השינוי מכשירי חוב חדש שתנאיו שונים באופן מהותי מתנאיו של המכשיר הישן.

בהתאם, בהתייחס לדוגמא המוצגת בשאלה, חריג לכלל האמור עשוי להתקיים מקום בו משך החיים הממוצע של מכשירי החוב המוחלפים קצר מאוד, כך שביטול ההצמדה למדד אינו משנה באופן מהותי את התנאים הגלומים במכשירי החוב המוחלף ואינו יוצר, הלכה למעשה, מכשירי חוב בעל סיכונים או תנאים כלכליים שונים, לרבות פוטנציאל ההשפעה של המדד על תזרימי המזומנים מהמכשיר. מקרה נוסף בו עשוי להתקיים חריג לכלל האמור הינו מקום בו סיכון האשראי של התאגיד גבוה מאוד, כך שהסיכון הכרוך בעליית המדד הינו זניח ביחס לכלל הסיכונים הגלומים במכשירי החוב.

במצבים מעין אלו, עשוי השינוי האיכותי במכשירי החוב המוחלפים להיות שינוי שאינו עולה כדי יצירת מכשירי חוב בעל תנאים שונים מהותית.

למותר לציין כי על התאגיד לכלול במסגרת דוחותיו הכספיים תיאור מלא ומפורט של מדיניותו החשבונאית בכל הנוגע לשיקולים המנחים אותו בבחינה האם מדובר בהחלפת מכשירי חוב בעלי תנאים השונים באופן מהותי וליישם שיקולים אלו באופן עקבי, וכן לכלול גילוי מפורט אודות שינויים ספציפיים שנעשו ואופן הטיפול בהם במסגרת הדוחות הכספיים לתקופה במהלכה נעשה השינוי.